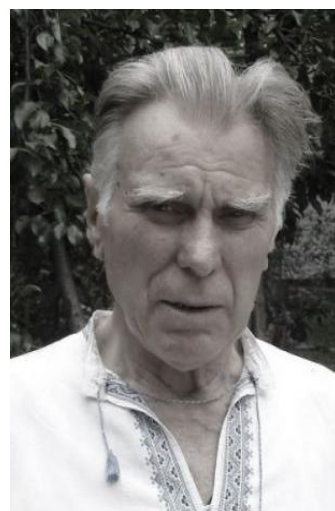

**Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка
Відділ інформаційно-бібліографічних послуг та краєзнавства**

**Календар
знаменних і пам'ятних дат Кіровоградщини
на 2020 рік**

Кропивницький, 2019

Січень

- 8 **76-а** річниця визволення м. Кіровограда від фашистських загарбників.
- 65 років від дня смерті **Сосюри Володимира Миколайовича** (1898-1965), поета. Шляхи Сосюри, як воїна УНР, в роки Української революції 1917-1921 пролягали і Єлисаветградщиною.
- 9 **130** років від дня народження **Білля-Білоцерківського Володимира Наумовича** (1885-1970), російського письменника, драматурга. Народився в м. Олександрія.
- 13 **125** років від дня народження **Завадовського Бориса Михайловича** (1895-1951), біолога, академіка ВАСГНІЛ, засновника і директора Біологічного музею ім. К. А. Тімірязєва, члена Німецької академії природознавців у Галле (1932) та Лондонського зоологічного товариства (1940). Народився у м. Єлисаветграді. Закінчив Єлисаветградську класичну гімназію у 1913 році.
- 115 років від дня народження **Страшної Поліни Антонівни** (1905-1970), прозаїка. Автор романів: «Степовими шляхами» (1956); «Глухі села» (1959); «Нечуйвітри зводяться». Народилася в с. Глодоси Новоукраїнського району.
- 15 **95** років від дня народження **Миколи Гнатовича Літуса** (1925), кінорежисера, сценариста, актора. Відомий як постановник 8 художніх фільмів, серед них кінокомедії «Королева бензоколонки» (1962) і «Дачна поїздка сержанта Цибулі» (1979). Народився в с. Цибулеве Знам'янського р-ну, Кіровоградської області.
- 23 **75** років від дня народження **Родинченка Михайла Лазаровича** (1940-2018), поета. В своїх творах описував рідне село, його працюючих людей. Автор поетичної книги «Селянко-матінко» (1993). Працював вчителем в Долинському районі.

Лютий

- 8 **170** років від дня народження **Похитонova Івана Павловича** (1850-1923), живописця, дійсного члена Петербурзької Академії мистецтв. Народився в с. Зелений Гай Знам'янського району.

10 125 років від дня народження Вишиваного Василя (Вільгельма фон Габсбурга Лотаринзького) (1895-1948), племінника австрійського імператора Франца-Йосипа. Український військовий діяч, політик, дипломат, поет, австрійський архієпископ династії Габсбургів, полковник Легіону Українських Січових Стрільців. Збірка поезій «Минають дні» (1921). У 1948 році схоплений радянською контрозвідкою і 18 серпня 1948 помер у лікарні Лук'янівської в'язниці.

У червні-вересні 1918 року у складі військ УСС проживав на Єлисаветградщині.

15 60 років від дня народження Жовни Олександра Юрійовича (1960), прозаїка.

Автор книг «Партитура на могильному камені» (1991), «Вдовушка» (1996), «Експеримент» (2003), «Маленьке життя» (2004), «Її тіло пахло зимовими яблуками» (2008), «Історія Лізи (Солодка ілюзія життя)» (2015), «Визрівання» (2015), «L: проза» (2016), «Малюнки з минулого» (2018). 2008 року Олександр Жовна дебютував як режисер, екранізувавши власну драму «Маленьке життя». За повістю «Історія Лізи» у 2019 році знято повнометражну ігрову картину виробництва української компанії «Трумен Продакшн». Автором сценарію та режисером фільму є Олександр Жовна, продюсером – Валерій Калмиков. Фільм викуплено для показу у 14 країнах Європи. Народився письменник і режисер у м. Новомиргороді.

17 100 років від дня народження Порики Василя Васильовича (1920-1944) учасника руху Опору, Героя Радянського Союзу. Навчався у м. Бобринці.

20 100 років від дня народження Миценка Михайла Петровича (1920-2001), українського прозаїка, критика. Збірка оповідань для дітей «Олелькові вітри» (1974). Народився в с. Злинка Маловисківського р-ну.

Березень

4 120 років від дня народження Айзенштока Єремії Яковича (1900-1980), літературознавця. Укладач першого коментованого видання «Щоденника» Т. Шевченка (1925), працював над творчістю Г. Квітки-Основ'яненка, П. Гулака-Артемівського. Народився в м. Єлисаветграді.

18 76-а річниця визволення області від фашистських загарбників.

- 20 **90 років від дня народження Лігостова Вільяма Олексійовича** (1930-2002), прозаїка, драматурга, поета, журналіста. Писав вірші, гуморески, водевілі, п'єси переважно сатиричного спрямування. Народився в с. Червоновершка Компаніївського району.
- 27 **195 років від дня народження Достоевського Андрія Михайловича** (1825-1897), архітектора, рідного брата Ф.М.Достоевського. Працював міським архітектором м. Єлисаветграда у 1849-1858 рр. Автор книги «Воспоминания Андрея Михайловича Достоевского» (1930), на сторінках якої згадується і наше місто.
- 30 **80 років від дня народження Дмитренка Олексія Максимовича** (1940-2009), прозаїка. Шевченківська премія 1987 р. за художньо-документальну повість «АИСТ». Працював на Кіровоградщині.

Квітень

- 15 **100 років від дня народження Вєрвеса Григорія Давидовича** (1920-2001), літературознавця, академіка АН України. Народився у смт Петрове.
- **65 років від дня народження Вінтенка Юрія Борисовича**, українського живописця, педагога (1955). Працює в Кропивницькому.
- 16 **175 років від дня народження Шевченка Йосипа Варфоломійовича** (1845-1900). Літературний псевдонім – **Грінєнко**. Входив до літературного гуртка І.К.Карпенка-Карого. Племінник Т.Г. Шевченка. Автор збірки «Дещо із перекладів і самостійних творів І. Грінєнка» (1875). Закінчив Єлисаветградське кавалерійське юнкерське училище (1874).
- 17 **165 років від дня народження Садовської-Барілотті Марії Карпівни** (1855-1891), української співачки, драматичної актриси. Похована у м. Єлисаветграді. Детальніше: <https://www.youtube.com/watch?v=iMOipjQCyfY>.
- 26 **130 років від дня народження Зєрова Миколи Костянтиновича** (1890-1937), літературознавця, поета, перекладача. Викладав у м. Златополі Новомиргородського р-ну (1914-1917).

Травень

- 5 **105 років від дня народження Долматовського Євгена Ароновича**

(1915-1994), російського письменника, поета, автора книги «Зелена брама», події якої відбувалися на Кіровоградщині в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.).

- 6 **110 років від дня смерті Грінченка Бориса Дмитровича** (1863-1910), літературознавця, поета, письменника, історика, етнографа.
У 1886-1887 рр. мандрував Єлисаветградщиною.
- 12 **205 років від дня народження Григоровича Віктора Івановича** (1815-1876), видатного мовознавця-славіста.
Похований у м. Єлисаветграді.
- 15 **105 років від дня народження Гіталова Олександра Васильовича** (1915-1994), знатного механізатора, двічі Героя Соціалістичної Праці, лауреата Державної премії СРСР.
Народився в с. Комишувате Новоукраїнського району.
- 21 **85 років з дня народження Журби Василя Гнатовича**, педагога, журналіста, письменника. Член НСПУ з 2004 року. Окремими виданнями вийшли твори "Грім на голе дерево", "У холодному вокзалі". Повісті, оповідання, новели, п'єси друкувались у журналах "Кур'єр Кривбасу", "Вітчизна" та ін.
З 1960 року мешкає в Долинському районі.
- 22 **180 років від дня народження Кропивницького Марка Лукича** (1840-1910), драматурга, актора, режисера, композитора. Фундатор українського професійного театру. М. Кропивницькому належить першорядне місце у формуванні оригінального вітчизняного репертуару. І сьогодні не сходять зі сцени його класичні драми і комедії: «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Глитай, або ж Павук», «Чмир», «Скрутна доба» та ін. З метою вшанування видатного земляка постановою Верховної Ради України від 14 липня 2016 року місто Кіровоград перейменовано на місто Кропивницький.
Народився в с. Бежбайраки (тепер с. Кропивницьке) Новоукраїнського району.
- 22 **110 років від дня народження Логвина Григорія Никоновича** (1910-2001), мистецтвознавця та історика української культури, автора понад 200 наукових публікацій, путівників і книг, які ілюстрував власними фотографіями. Остання його праця присвячена Софійському собору в Києві, у ній визначено та проаналізовано особливості почерку майстрів мозаїк і фресок собору, обґрунтовано дату спорудження собору – 1017/1019–1030.
Народився в с. Косівка Олександрійського району.

23 **100** років від дня народження **Тютюнника Григорія Михайловича** (1920-1961).

У роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.) воював у партизанському загоні І. Діброви на території Кіровоградської області.

25 **75** років від дня смерті **Бєдного Дем'яна** (1883-1945), російського поета, байкаря. Народився у м. Єлисаветграді.

29 **110** років від дня народження **Голованівського Сави Овсійовича** (1910-1989), поета, прозаїка, драматурга.

Народився в с. Єлисаветградка Олександрівського району.

60 років від дня народження **Ліпатова Андрія Юрійовича**, українського художника (1960–2010). З 1966 року проживав у і творив у Кіровограді.

Червень

8 **100** років від дня народження **Кожедуба Івана Микитовича** (1920-1991), легендарного льотчика, аса часів другої світової війни. Брав безпосередню участь у визволенні Кіровоградщини від німецько-фашистських загарбників, із 1.10.1943 до 12.03.1944 мав 326 бойових вильотів.

20 **95** років від дня народження **Німенка Андрія Васильовича** (1925-2006) скульптора, мистецтвознавця, письменника, заслуженого діяча мистецтв Грузії.

Народився в с. Інгуло-Кам'янка Новгородківського району.

Липень

8 **125** років від дня народження **Тамма Ігоря Євгеновича** (1895-1971), вченого-фізика, лауреата Нобелівської премії з фізики (1958 р.), Героя Соціалістичної Праці.

З 1901 року **Ігор Тамм** мешкав у м. Єлисаветграді, де у 1913 році закінчив чоловічу гімназію.

13 **95** років від дня народження **Сергієнко Раїси Михайлівни** (1925-1987), оперної співачки, народної артистки СРСР.

Народилася у м. Новоукраїнка.

18 **95** років від дня народження **Гончаренка Бориса Аврамовича** (1925-1993), українського письменника. Учасник Другої світової війни. Автор

нарисів, оповідань, повістей: «Твоя школа» (К., 1957), «Естафета» (Станіслав, 1960), «Стоїть гора високая» (1961), «Гості буковинської орлиці» (1964), «Дні нашого тижня» (1967), «Головую другий рік» (1976), «Третій взвод» (1979), «Дорога в солдати» (1985).

Народився у м. Новомиргороді.

- 18** **165** років від дня народження **Ястребова Володимира Миколайовича** (1855-1899), етнографа, археолога, фольклориста, автора досліджень минулого Півдня України. З 1883 року викладав історію в Єлисаветградському земському реальному училищі.

У 1994 році засновано обласну краєзнавчу премію імені Володимира Ястребова.

- 26** **140** років від дня народження **Винниченка Володимира Кириловича** (1880-1951), видатного українського письменника і політичного діяча. Оповідання про дітей і для дітей складають значну частину творчості письменника. З прижиттєвими виданнями творів для дітей можна ознайомитись за посиланням <http://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=9133>.

Народився в м. Єлисаветграді.

Серпень

- 1** **120** років від дня народження **Дикого Антона Васильовича** українського письменника, драматурга, члена літературної організації «Плуг» та ВУСПП. Директор Харківського історичного музею. Під час Національно-визвольних змагань України 1917—1921 воював у складі російських комуністичних збройних формувань. Автор збірок поезій «Огонь цвіте» (1927), оповідань «Три сторінки» (1929), «Кирило Стрюк» (1930), «Оповідання» (1932; усі – Харків), п'єси «Сухий закон» (у співавторстві з О. Полторацьким; поставлена 1932). Викрадений групою НКВС СРСР 12 жовтня 1937. Не зважаючи на співпрацю з російською охранкою, був убитий у тюрмі НКВС 31 грудня 1937 року.

Народився в селі Велика Андрусівка Світловодського району.

- 5** **85** років від дня народження **Погрібного Віктора Олексійовича** (1935-2017), поета, публіциста. Автор книг поезії: «Напис на шибці» (1993), «Прости мій гнів» (2006), «Знайдений зошит»; публіцистики: «Жертовне вогнище» (1995), «Серед українців» (2004); прози: «Царина» (2003), «Гуща» (2013);

Народився в с. Матусівка Маловисківського району.

- 23** **70** років від дня народження **Гусейнова Григорія Джамаловича** (1950), письменника, редактора журналу «Кур'єр Кривбасу», лауреата обласної краєзнавчої премії імені Володимира Ястребова (2002). Для дітей і підлітків написані повість «Станційні пасторалі»

(1999), збірник легенд «На землі, на рідній» (2000), «Одіссея Шкіпера та Чугайстра: окупаційний роман» (2015).

Народився у м. Помічна Добровеличківського району.

- 26 **95 років від дня народження Тодоровського Петра Юхимовича** (1925-2013), кінорежисера і кінооператора. Зняв фільми «Весна на Зарічній вулиці», «Два Федори», «Кохана жінка механіка Гаврилова», «Військово-польовий роман», «Анкор, ще Анкор» та інші. Народився у м. Бобринці.

Вересень

- 2.09 **50 років від дня смерті Сухомлинського Василя Олександровича** (1918-1970), видатного педагога, письменника.

Народився у с. Василівка Онуфріївського району.

- 8.09 **100 років від дня народження Параконьєва Костянтина Йосиповича** (1920-1987), українського актора і режисера, народного артиста УРСР. Народився і працював в м. Єлисаветграді (Кіровограді).

- 15 **70 років від дня народження Скирди Людмили Михайлівни** (1945), поетеси, критика, літературознавця, перекладача. Ім'я Людмили Скирди є одним з небагатьох українських літературних імен, вже широко відомих за кордоном. Її поезія ввібрала в себе вплив і європейських, і східних культур, що призвело до появи абсолютно унікального поетичного явища не тільки в контексті української літератури, але й літератур цілого світу.

Народилася у місті Кіровограді.

- 17 **100 років від дня народження Берізки Галини Спиридонівни (Шарандак - Бровченко)** (1920 – 2007), письменниці, педагога.

Народилася в с. Могильне Гайворонського району.

- 29 **175 років від дня народження Карпенка-Карого (Івана Карповича Тобілевича)** (1845-1907), драматурга, актора, режисера, громадського і театрального діяча.

Народився в с. Арсенівка Новомиргородського району.

Жовтень

- 15 **165 років від дня народження Тобілевич Софії Віталіївни** (1860-1953), актриси, фольклористки, письменниці, дружини І.К. Карпенка-Карого.

- 20 70 років від дня народження **Желєзнякова Євгена Михайловича** (1950), поета і прозаїка, автора творів для дітей. Детальніше: http://librarychl.kr.ua/kn_in/geleznjakov/geleznjakov.php. Народився в с. Протопоївка Олександрійського району.
- 27 75 років від дня народження **Рябошапки Олександра Антоновича** (1945), прозаїка, публіциста. Народився в с. Диківка Знам'янського району.

Листопад

- 3 125 років від дня народження **Багрицького Едуарда Георгійовича** (1895-1934), російського поета, учасника громадянської війни у нашому краї.
- 6 165 років від дня народження **Яворницького Дмитра Івановича** (1855-1940), українського історика, археолога, етнографа, фольклориста, письменника.

Грудень

- 1 95 років від дня народження **Кривохижі Анатолія Михайловича** (1925), українського хореографа, народного артиста України. Народився у м. Кіровограді.
- 5 200 років від дня народження **Фета Афанасія Афанасійовича** (1820-1892), видатного російського поета. У 1845-1859 рр. перебував на військовій службі, зокрема на Єлисаветградщині.
- 10 90 років від дня народження **Добролежі Анатолія Тимофійовича** (1930), художника кіно. Створив ескізи декорацій до кінострічок «Дума про Британку», «Овод» та ін. Народився в с. Скопіївка Добровеличківського району.
- 13 115 років від дня народження **Кримського Андрія Івановича** (1905-після 1937), поета, прозаїка. Репресований, помер у таборах Забайкалля. Народився в с. Триліси Олександрівського району.
- 14 180 років від дня народження **Старицького Михайла Петровича** (1840-1904), українського письменника, театрального діяча.
- 22 90 років від дня народження **Добролежі Миколи Тимофійовича** (1925), члена Спілки художників СРСР з 1969 року. Працював в галузі театально-декоративного мистецтва, книжкової графіки. Народився в с. Скопіївка Добровеличківського району.

Пам'ятні події та дати.

- **130 років** від дня народження **Бузька Дмитра Івановича** (1890 – 14 листопада 1937) прозаїка і кіносценариста. Учився в в Одеській духовній семінарії. В Одесі вивчив українську мову і захопився національними ідеями. Працював редактором «Укркінофотооб'єднання» у Києві і Харкові, займався літературною діяльністю. У 1937 р. був арештований і обвинувачений у тім, що «у 1918-1920 рр. займав ряд посад у петлюрівських організаціях, був учасником націоналістичної організації, вів контрреволюційну агітацію на зборах письменників...». 14 листопада 1937 р. за рішенням трійки НКВД його розстріляли. Пригодницька повість для юнацтва «Ядвіга і Малка — поліські партизанки» (1936), нарисів. Фантастичний роман «Кришталевий край» (1936). Співатор сценаріїв фільмів «Макдональд» (1924), «Тарас Шевченко» (1926) та ін.

Народився в м. Новомиргород.

- **330 років** від дня народження **Климовського (Климіва) Семена** (1690 – кінець XVIII ст). Автор пісні "Їхав козак за Дунай" (її варіації використали у своїй творчості Л. ван Бетховен, К.-М. Вебер та ін. композитори). Проживав на хуторі Припутні біля с. Мошорине Знам'янського району.
- **230 років** від дня народження **Остен-Сакена Дмитра Єрофійовича** (1790-1881), генерала, першого почесного громадянина Єлисаветграда (з 1864), одного з найбільших меценатів XIX століття на півдні України.
- **210 років** від дня народження **Соколова Григорія Івановича** (1810-1852), письменника, історика, перекладача, автора першого узагальнення історії м. Єлисаветграда «Історична та статистична записка про військове місто Єлисаветград».
- **200 років** від дня народження **Тулуба Олександра Даниловича** (1825-1875), громадського діяча, історика, літературознавця. Працював викладачем історії в Златопільській гімназії, автор історико-літературного нарису «Златопіль».
- **160 років** від дня народження **Едуардса (Едвардса) Бориса Васильовича** (1860-1924), українського скульптора, автора пам'ятника відомому славісту В.І. Григоровичу в Єлисаветграді (1892).
- **245 років** тому в 1775 році форштадт фортеці св. Єлисавети став повітовим містом Єлисаветградом.

- **175 років тому в 1845 році через річку Інгул зведено кам'яний міст за проектом Андрія Достоевського.**
- **150 років тому в 1870 році відкрилося Єлисаветградське земське реальне училище.**
- **90 років тому в 1930 році відкрито Єлисаветградський технікум сільськогосподарського машинобудування.**
- **90 років тому в 1930 році заснований на базі педагогічного технікуму Кіровоградський державний педагогічний інститут ім. О. С. Пушкіна, тепер Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка.**
- **90 років тому засновано один з найбільших заводів Кіровограда «Гідросила» (1930 р.).**
- **90 років тому в 1930 році відкрито Кіровоградський будівельний технікум.**
- **50 років тому в 1970 році відкрито Кіровоградський ляльковий театр.**